

Izložbom Rešetke nisu prepreke predstavljamo istoimeni projekt koji su 2015. godine pokrenuli Udruga Roda i Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji je adresirao probleme roditelja-zatvorenika, odnosno djece čiji se roditelji nalaze u nekima od hrvatskih zatvora i Kaznionica. Baziran na metodama participativnog dizajna, projekt je imao za cilj razviti održivi model financiranja njihovih susreta, a dosad su u sklopu njega realizirane dvije radionice na kojima su sudjelovali studenti Studija dizajna, njihovi mentori i zatvorenici. Izložba predstavlja na njima nastale prototipove, ali i cijeli proces i strukturu projekta.

Uprava za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa procjenjuje da je 12.734 djece u Hrvatskoj u 2016. godini imalo u zatvoru roditelja ili blisku osobu koja o njemu skrbi. Situacija u kojoj se odrasla osoba našla svojom krivnjom ne pogađa samo nju, već cijelu obitelj, a ponajviše djecu. Ova djeca nisu ničime kriva za nedjela svojih roditelja. Ona i dalje imaju svoja prava na obitelj, na redovito viđanje svojeg zatvorenog roditelja. Iako postoji preporuka da se zatvorenici koji imaju obitelji smještaju u zatvore i Kaznionice najbliže mjestu stanovanja njihove djece, u Hrvatskoj nisu svi zatvorenici u istoj poziciji u odnosu na mogućnost posjeta članova obitelji. Zatvorenice su u puno nepovoljnijem položaju od muškaraca. U Hrvatskoj zatvorenice osuđene na više od 6 mjeseci zatvora mogu izdržavati kaznu zatvora samo u Kaznionici u Požezi, a s obzirom na njen zemljopisni smještaj, lošu prometnu povezanost i socioekonomski status tih obitelji, njihova djeca najčešće nisu u prilici dolaziti u redovite posjete. Većina žena u Kaznionici je rekla da im djeca nisu bila u posjeti zadnjih 3-6 mjeseci, a neka djeca nisu svoje majke vidjela godinama (na temelju istraživanja Kontakt djece s majkama zatvorenica koje je 2014. provela udruga Roda u suradnji sa Središnjim uredom Uprave za zatvorski sustav).

Potaknuti javljanjima obitelji zatvorenika u udruzi Roda primijetili su kako se problemom roditelja-zatvorenika/ca, a posebno njihovih obitelji i djece, nitko ne bavi. Zbog toga su 2014. godine pokrenuli projekt ma#me, fokusiran na poboljšanje kvalitete života zatvorenika i njihovih obitelji. Iz uvida dobivenih tijekom tog projekta nastala je i ideja za društvenu inovaciju Rešetke nisu prepreke. Ovaj projekt, razvijen u partnerstvu sa Studijem dizajna pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, Upravom za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa i Kaznionicama u Požezi i Lepoglavi, imao je za cilj razviti novi društveno-poduzetnički model putem kojeg će se osigurati održivi model financiranja susreta djece s roditeljima u zatvorima.

U sklopu projekta dosad su realizirane dvije radionice participativnog dizajna, održane u Kaznionicama u Požezi i Lepoglavi. Prva radionica sa zatvorenicama Kaznionice u Požezi u svibnju 2015. okupila je 12 studentica Studija dizajna u Zagrebu, šest zatvorenica i jednu stručnu voditeljicu šivaonice Kaznionice i zatvora u Požezi. Tim su vodile tri mentorice iz područja industrijskog dizajna, vizualnih komunikacija i inkluzivnog dizajna te voditeljica iz udruge Roda, koja je inicijator projekta. Kako bi što bolje upoznali i shvatili potrebe i specifičnosti mladih roditelja i trudnica kao ciljanih skupina za proizvode koji su bili koncipirani i realizirani na radionici, netom prije nje studentice su obavile istraživanja. Održane su prezentacije o djelovanju udruge Roda i općim ciljevima projekta, predavanje o sigurnosti proizvoda za djecu te fokus grupa s roditeljima.

Na samoj radionici u Požezi radilo se cjelodnevno - tijekom radnog vremena zajedno sa zatvorenicama u Kaznionici, a u popodnevnom i večernjim satima u radnom prostoru hostela u kojem su studentice bile smještene. Prvi dan bio je posvećen međusobnom upoznavanju svih članica tima sa svim potrebnim informacijama, drugi dan su intenzivno osmišljavane ideje za potencijalne proizvode i komunikaciju, a sljedeća tri dana su se izrađivale probe i modeli, doradivale ideje i izrađivali uzorci proizvoda. Cilj je bio osmisliti kvalitetne proizvode koji će ispuniti stvarne potrebe onih koji ih koriste, a pritom ostvariti dobit koja će omogućiti posjete djece majkama u Kaznionici. Proizvodi su namijenjeni trudnicama, roditeljima i djeci do tri godine starosti, a odlikuju se pročišćenom funkcionalnošću i postupkom izrade prema stvarnim mogućnostima. Uz to, oni osvješćuju neke predrasude o majkama i rodno određenim ulogama roditelja te potiču razvijanje bliskosti između roditelja i djece. Sadrže i visoku emotivnu vrijednost koja upućuje na problem razdvojenosti zatvorenih roditelja i djece.

Socijalni i emotivni aspekt projekta spontano su prerasli u komunikaciju kojom se želi osvijestiti problem predrasuda i potaknuti razumijevanje temeljeno na univerzalnoj potrebi roditelja i djece za zajedništvom i bliskošću.

U Kaznionici u Lepoglavi se od 3. do 5. travnja 2017. godine održala radionica participativnog dizajna na kojoj je sudjelovalo 9 zatvorenika, 15 studentica i studenata Studija dizajna i pet njihovih mentora. Zatvorenici koji sudjeluju u ovoj društvenoj inovaciji nisu samo izvoditelji, oni su i sukreatori i dizajneri proizvoda. Kreativni tim radionice sastojao se od dizajnera/mentora, studenata dizajna, te zaposlenika Kaznionice i zatvorenika. Radionica je obuhvaćala nekoliko faza: Prvi posjet Kaznionici u Lepoglavi 17. ožujka ujedno je bio i prvi susret mentora i studenata sa zatvorenicama, sudionicima radionice. Sa njima je održana i fokus grupa tijekom koje su definirane teme i ciljevi koji se komuniciraju kroz proizvode i branding.

Atmosfera prvog susreta je bila značajno drugačija od one koju smo doživjeli u Požezi. Kaznionica u Lepoglavi je određite zatvorenika koji su osuđeni na najduže kazne zatvora u RH. Stroge mjere osiguranja i protokola ulaska u prostor Kaznionice koja uključuje detaljne pretrese, prisutnost psihologinje koja moderira razgovor, tretmansko osoblje Kaznionice koje nadgleda proces, koreografija kretanja, ponašanja i korištenja prostora doprinijeli su atmosferi nepovjerenja i suzdržanosti. Međutim, tijek razgovora u trajanju od gotovo dva sata rezultirao je postupnim otvaranjem i uspostavljanjem povjerenja, pri čemu su zatvorenici (većina njih roditelji malodobne djece) govorili o odnosima i komunikaciji sa djecom tijekom rijetkih posjeta, o radu u radno terapijskim radionicama, te mogućnostima kreativne primjene njima dostupnih tehnika i vještina (pirografija, drvorezbarstvo i sl.).

„Kreativnost je za nas sloboda“ – samo je jedna od brojnih izjava kojima su zatvorenici komunicirali vrijednosti kreativnog rada u materijalu, a kontakt sa studentima sam po sebi za njih je predstavljao terapijsko iskustvo. Puni utisaka nakon prvog posjeta Kaznionici, studenti su 18. i 19. ožujka u prostorijama udruge Roda razvijali koncepte i smjernice za oblikovanje proizvoda.

Nakon toga uslijedila je participativna radionica u Kaznionici Lepoglava u trajanju od 3 do 5. travnja. Tijekom radnog vremena studenti i mentori radili su sa zatvorenicama u Kaznionici, a u večernjim satima nastavljali rad u prostoriji upravne zgrade. Sam proces rada obilježila je izrazita motiviranost zatvorenika i uključenost u sve faze dizajna, od koncipiranja idejnih rješenja, razrade, izrada modela, do osmišljavanja zajedničke prezentacije i izlaganja rješenja pred upravom Kaznionice, tretmanskim osobljem i osiguranjem. Proizvodi nastali na ovoj radionici uglavnom su osmišljeni s idejom unapređenja komunikacije između zatvorenika i djece tijekom posjeta, ali isto tako prenose univerzalne vrijednosti koje se mogu prenijeti i na poboljšavanje interakcije roditelja i djece.

Tijekom tih nekoliko dana prostorijom za posjete u kojoj se odvijala radionica prevladavao je humor, smijeh, timski rad i zajedništvo. U tom smislu radionica je, pored poticanja društvenog poduzetništva i terapijskog učinka za zatvorenike, potaknula intenzivne transformacijske procese kod studenata i mentora, u smislu dokidanja predrasuda o osobama koje borave u Kaznionici i uspostavljanja zajedništva temeljenog na povjerenju. Unatoč vrlo izazovnim uvjetima za rad sa kojim se suočilo i osoblje Kaznionice, radionica se pokazala kao primjer dobre prakse temeljem koje je moguće unaprijediti uvjete budućih suradničkih aktivnosti i projekata.

Andrea Hercog

Treći primjer sa Studija dizajna: REŠETKE NISU PREPREKE HDD galerija, 17.4. – 3.5.2018.

Organizatori projekta: RODA – Roditelji u akciji i Studij dizajna Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
Autorica koncepcije izložbe: Andrea Hercog
Dizajn postava: Ivana Hrabar, Ivana Bačaneč, Andrea Hercog
Grafički dizajn: Ivana Hrabar, Ivana Bačaneč
Fotografije: Domagoj Kunić, Ivana Zanze, Ivana Fabio
Inicijator ciklusa „Primjeri sa Studija dizajna“: Marko Golub

Organizacija izložbe: Hrvatsko dizajnersko društvo / HDD galerija u suradnji sa Studijem dizajna, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Voditelj galerije: Marko Golub
Asistentica voditelja: Monika Džakić

Hrvatsko dizajnersko društvo
Boškovičeva 18, Zagreb
www.dizajn.hr

Radno vrijeme galerije
pon-pet: 10 – 20h
subotom: 10 – 15h

Sponzori tiska
Ars kopija
Cеровski Print Boutique

Program HDD galerije podržavaju Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Gradski ured za obrazovanje kulturu i sport Grada Zagreba. Program je sufinanciran sredstvima Zaklade Kultura nova.

ISBN 978-953-6778-35-5

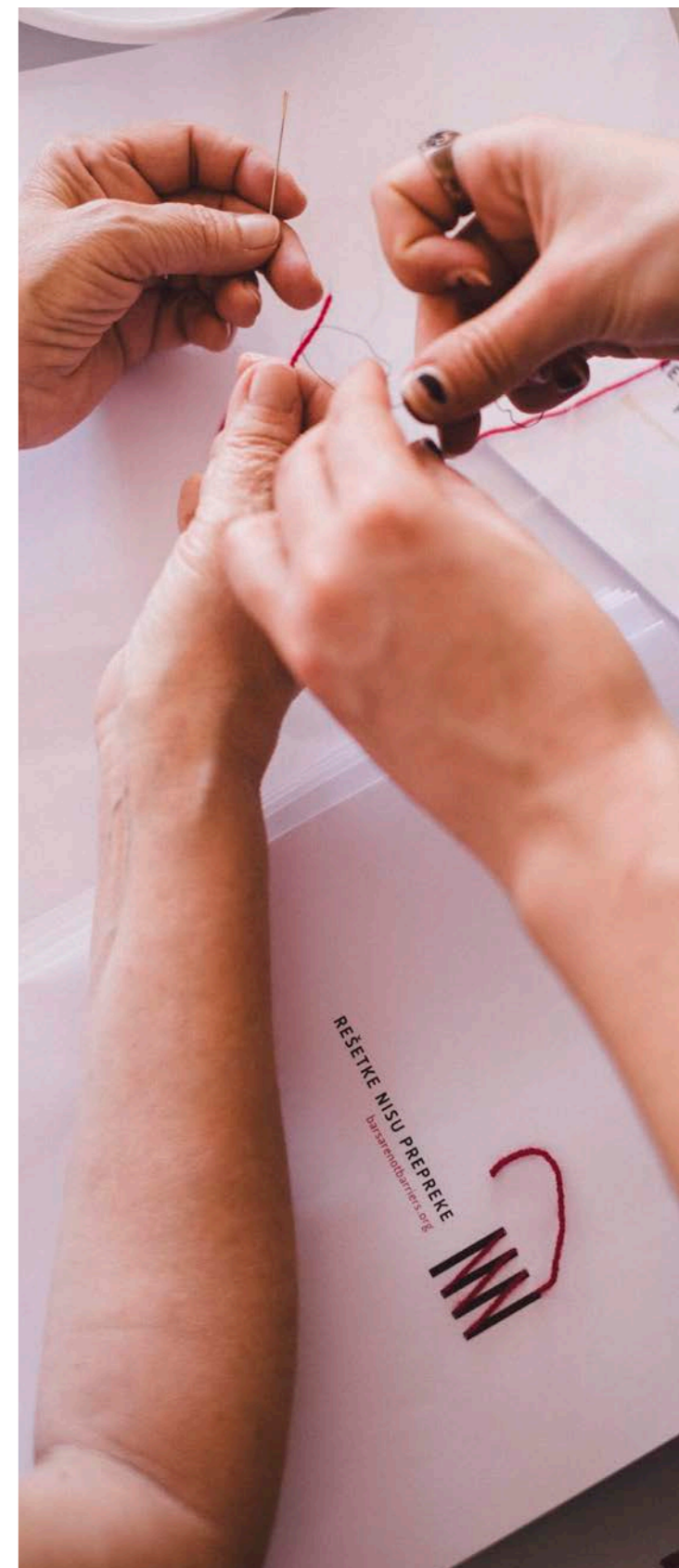

Sudionice radionice Rešetke nisu prepreke u kaznionici u Požezi

Mentorice: Sanja Bencetić, Andrea Hercog, Izvorka Jurić i Ivana Zanze
Studentice: Nataša Njegovanović, Petra Vrdoljak, Ivana Hrabar, Maja Jandrić, Laura Mrkša, Viktorija Lea Vavra, Helena Nemeč, Katarina Huljev, Iva Franjić, Monika Močević, Dina Bartolić i Elizabeta Bošnjak
Zatvorenice: Verica, Biserka, Sanja, Vesna, Jasna i Ljerka.

Sudionici radionice Rešetke nisu prepreke u kaznionici u Lepoglavi

Mentori: Mladen Orešić, Andrea Hercog, Sanja Bencetić, Ivana Fabio i Izvorka Jurić
Studenti: Anja Kepert, Erika Filipan, Matej Maltar, Luka Palestrina Mazić, Hana Stojaković, Neva Zidić, Zoe Šarlija, Leonard Borovičić, Ines Borovac, Mirna Aržić, Marija Matulić, Ela Meseldžić, Andreja Lovreković, Paula Šantić, Viktorija Jurina
Zatvorenici: Jurica, Duško, Damir, Ivica, Safet, Igor, Josip, Davor i Ivan.

Prirodni oblog

Dina Bartolić, Katarina Huljev,
Monika Močević, Helena Nemeč,
Verica, Sanja
Požega, 2015.

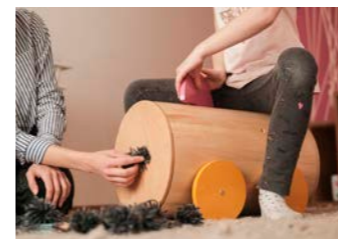

Podloga/torba/jastuk

Dina Bartolić, Katarina Huljev, Monika
Močević, Helena Nemeč, Verica, Sanja
Požega, 2015.

Tiček

Anja Kepert, Erika Filipan,
Matej Maltar, Ivan, Josip
Lepoglava, 2017.

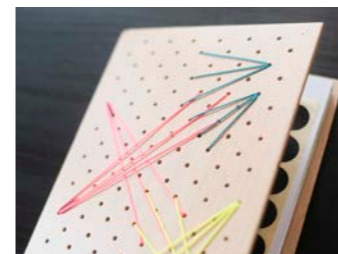
Tube

Ela Meseldžić, Andreja Lovreković,
Neva Zidić, Igor
Lepoglava, 2017.

Pantilica

Paula Šantić, Viktorija Jurina,
Hana Stojaković, Ivica, Damir
Lepoglava, 2017.

Vež

Paula Šantić, Viktorija Jurina,
Hana Stojaković, Damir, Ivica
Lepoglava, 2017.

Marama za trudnice

Ljerka
Požega, 2015.

Ogrlice Grl

Maja Jandrić, Viktorija Lea Vavra,
Elizabeta Bošnjak, Ivana Hrabar,
Helena Nemeč, Iva Franjić, Ljerka, Sanja
Požega, 2015.

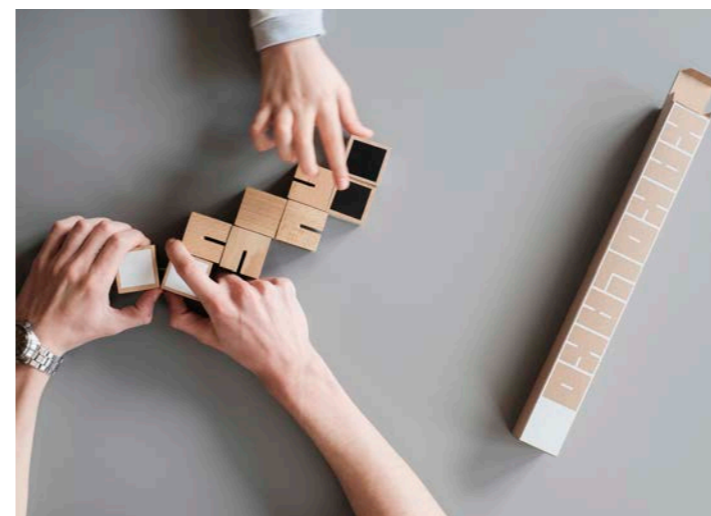
Muvice

Nataša Njegovanović, Laura Mrkša,
Petra Vrdoljak, Iva Franjić, Elizabeta
Bošnjak, Ivana Hrabar, Helena Nemeč,
Biserka, Vesna
Požega, 2015.

Torba/ceker/ruksak

Nataša Njegovanović, Laura Mrkša,
Petra Vrdoljak, Iva Franjić,
Biserka, Vesna
Požega, 2015.

KAKOLAKO

Luka Palestrina Mazić, Davor
dizajn ambalaže: Ivana Bačaneč
Lepoglava, 2017.

Ruksak/torba

Maja Jandrić, Viktorija Lea Vavra,
Elizabeta Bošnjak, Ivana Hrabar,
Ljerka, Sanja
Požega, 2015.

Nani

Elizabeta Bošnjak, Iva Franjić, Ivana
Hrabar, Helena Nemeč, Maja Jandrić,
Viktorija Lea Vavra, Jasna, Ljerka
Požega, 2015.

Dodoma

Leo Borovičić, Ines Borovac, Duško, Jurica
Lepoglava, 2017.

Treći primjer sa Studija dizajna:

Rešetke nisu prepreke

17.4. – 3.5.2018.
HDD galerija